

De Begeleider

periodiek van de Begeleidingsdienst voor vrijescholen

INHOUD

Leerlingvolgsysteem
LOVS
PAGINA 2

Afscheid
directeur Hans Boekhout
PAGINA 3

Dyslexie en de
zorgverzekering
PAGINA 4

Sharon Dijkma: Over
kleuterbouw naar eerste klas
PAGINA 4

Aandacht voor het derde kleuterjaar

Joke van der Meij

Veel scholen voelen zich onder druk gezet door inspectie en ouders om de najaarskinderen toch maar voor hun zesde verjaardag naar de eerste klas te laten gaan. Ouders beschouwen een derde kleuterjaar soms als zittenblijven en inspectie wijst schoolleiders er nogal eens op dat het aantal kinderen met een extra kleuterjaar op hun school veel groter is dan het landelijk gemiddelde. Hoe kan de school ervoor zorgen dat de najaarskinderen niet in de klem komen?

Kenmerken van schoolrijpheid

Meestal is het voor de ouders en kleuterleerkrachten helemaal geen punt van discussie of een kleuter al leerrijp is of nog een jaar in de kleuterklas nodig heeft om uit te groeien tot een eerste klasser. Met behulp van observatielijsten als het kleutervolgsysteem wordt onderzocht of het kind de vaardigheden heeft ontwikkeld die bijdragen aan een succesvol

functioneren in de eerste klas. Daarbij gaat het om meer dan cognitieve leervoorwaarden als orderingsvaardigheden en taalbewustzijn. Heeft het al een leerhouding? D.w.z.: Kunnen we er al vanuit gaan dat het kind ontvankelijk is voor de denkbeelden door de leerkracht aangeleerd? Kan het zich concentreren op zaken buiten zijn eigen belevingswereld? Kan het een taak een poosje volhouden? Is het fysiek uitgegroeid tot schoolkind? Heeft het kind vriendjes onder leeftijdsgenoten of speelt het vooral met jongere kinderen? En hoe staat het met zijn zelfvertrouwen en welbevinden? Door dit soort vragen te stellen komen we erachter of het kind voldoende overschotkrachten heeft om aan het systematisch leren in de eerste klas te beginnen. Veel najaarskinderen laten in de maanden voor de zomer-

vakantie deze vaardigheden nog onvoldoende zien. Er is bij deze kinderen geen sprake van ontwikkelingsachterstand; zij vragen net zoveel tijd om uit te groeien als hun klasgenootjes die gemiddeld meer dan een half jaar ouder zijn. Door deze kinderen in de eerste klas toe te laten ontkomen we wellicht aan de druk van ouders en inspectie maar komen deze kinderen in de knel. Zij worden overvraagd. Met alle gevolgen van dien: meer faalangstige en onzekere kinderen; meer uitval; meer inspanningen voor extra begeleiding. Dit is een ongewenste ontwikkeling en tot nu toe zijn de meeste vrijescholen ook die mening toegedaan.

Regelgeving

Een langer of korter verblijf in de kleuterklas willen vrijescholen baseren op observaties betreffende het ontwikkelingstempo van individuele kinderen. De regelgeving biedt deze ruimte voor eigen beleid. De oude 1 oktober-grens is 20 jaar geleden losgelaten met de invoering van de Wet Basisonderwijs. Deze wet en ook de huidige WPO gaan ervan uit dat er geen harde datum als grens gehanteerd moet worden bij de overgang naar de eerste klas; de overgang moet gebaseerd zijn op de doorlopende ontwikkeling van individuele kinderen. Deze mag niet beknot worden door strak gehanteerde data, of dat nu 1 januari is, 1 oktober of 1 augustus.

Echter, daar waar de inspectie de indruk heeft dat scholen een datum als grens stellen en hanteren als een automatisme zoals vroeger de 1 oktober grens, daar gaat zij op de rem staan. Als de school standaard een extra kleuterjaar toevoegt is dat niet meer te rijmen met de WPO die stelt dat kinderen *in beginsel* in 8 jaar het primair onderwijs doorlopen. Een landelijke richtlijn voor het laten overgaan van kinderen van de ene naar de andere groep bestaat niet.

In antwoord op kamervragen van het kamerlid Van Dijk hierover heeft Staatssecretaris Dijkma gewezen op het belang van een professionele inschatting van

vervolg op pagina 2 »

deleerkracht en de wijze waarop hij of zij zich bij twijfel vanuit diverse invalshoeken laat informeren. (Zie ook het artikel op de achterpagina).

Beleid

Het is dus aan de scholen om een samenhangend beleid rond leerrijpheid te formuleren met criteria, besluitvormings-procedure en extra leerstofaanbod bij verlengen of versnellen. Ook de visie van de eigen school kan daarin opgenomen worden. Via het schoolboekje kunnen ouders al voor aanmelding van hun kind geïnformeerd worden over de visie van de school rond leerrijpheid en derde kleuterjaar. Een jaarlijkse algemene ouderavond over schoolrijpheid schept ook helderheid en openheid voor gezamenlijk overleg. Het is aan te bevelen de keuze voor een derde kleuterjaar te onderbouwen met een begeleidingsplan. In (groeps-)handelings-plannen kunnen de voornemens uit het begeleidingsplan vervolgens in kleine stappen nader uitgewerkt worden. Voor kleuterleidsters is het vaak praktischer om voor de oudste kleuters uit de verschillende klassen aparte activiteiten te organiseren.

Zo wordt ook voorkomen dat jongere kinderen onbedoeld overvraagd worden. Sommige scholen richten daarvoor een poortklas in, oudste kleutermiddagen vanaf februari of aparte werkuurtjes in de ochtend waarin oudste kleuters extra uitgedaagd worden met gerichte opdrachten t.b.v. alle leervoorwaarden. Ook aan de ontluikende belangstelling voor letters en cijfers kan dan tegemoet gekomen worden. Scholen hebben hier goede ervaringen mee. De kinderen worden uitgedaagd, voelen zich gezien en aangesproken in hun groot zijn. Na de werkjes en opdrachten blijft er natuurlijk behoefte aan vrij spelen in de kleuterklas, graag zelfs. Zo kunnen ook de oudste kleuters het hele schooljaar blijven profiteren van het rijke aanbod in de kleuterklas.

Wilt u hulp bij beleid en aanbod van het derde kleuterjaar? Mail naar: Begeleidingsdienst@vrijescholen.com

Nieuwe publicaties van de Begeleidingsdienst voor vrijescholen over motoriek

te verkrijgen via vereniging@vrijescholen.nl

Bij het afscheid van Hans Boekhout als directeur:

“De moderne ouder vraagt om helderheid, impliciet of expliciet”

Directeur Hans Boekhout gaat per 1 januari van de prepensioenregeling gebruik maken. Dit wordt dus onze laatste redactievergadering. Net als ik 'm wil voorstellen om daar enige aandacht aan te besteden in de krant rinkelt de telefoon. Hans neemt op. Een schoolleider aan de telefoon die iets wil weten over hoogbegaafdheid. Hans begroet hem hartelijk. Kent zijn relaties. Vraagt hoe het gaat. Is er direct bij met zijn aandacht. Wat is precies de bedoeling? Of de begeleidingsdienst de school wil helpen met een aanbod voor hoogbegaafde kinderen. Heeft de begeleidingsdienst een aanpak die past bij het vrijeschoolonderwijs? Hans schetst een overzicht van de huidige mogelijkheden. De school wil zich wel aanmelden als pilotschool bij nieuwe ontwikkelplannen op dit gebied. Hans belooft dat een consulent contact zal opnemen voor nader overleg.

Als hij de telefoon heeft neergelegd kijkt hij mij opgewekt aan: Kijk, dat is een school waar ze door hard werken in een paar jaar nu alles op orde hebben, voor de buitenwereld geëxpliciteerd. Aanbod gedocumenteerd, zorgstructuren in kaart gebracht, kwaliteit gewaarborgd. Rust in de tent. Daar is weer ruimte voor nieuwe projecten, eigen vragen over onderwijs. Daar moet het natuurlijk weer naar toe met de scholen.

Is dat de eigenlijke opgaven van onze begeleidingsdienst? Pedagogie en didactiek?

Hans: Dat kun je niet zo stellen. Kwaliteit waarborgen van de vrijeschool als beweging is minstens een even grote opgave, blijkt uit de praktijk, de vragen die wij van de scholen krijgen. Neem deze school. Zat tot voor kort net als 40% van de vrijescholen een paar jaar geleden midden in de hausse van inspectie-kritieken. En naar mijn idee is die inspectiekritiek vaak terecht geweest. Inspectie laat ons zien dat de scholen onvoldoende expliciet zijn over aanbod en opbrengsten. Daarop hebben we de laatste jaren een antwoord gegeven door producten te ontwikkelen als het leerlingvolgsysteem, het vernieuwde kleutervolgsysteem, de map- sociaal emotionele ontwikkeling, boeken over taal en rekenen. Producten waarmee we de scholen systematisch en gestructureerd kunnen helpen hun aanbod te expliciteren. Dat is recentelijk een grote bijdragen geweest van de SBD aan de scholen.

Hoe zie jij de toekomst van de scholen?

Scholen zitten in een cruciale fase van hun bestaan. Slagen zij erin voldoende aantrekkelijk te blijven voor de hedendaagse ouders? Je kunt het niet met ideeën afdoen. Er moet een actualisering plaatsvinden zodat ouders het aanbod erkennen als een actueel aanbod, horend bij deze tijd. Expliciteren is een antwoord. Maar ook identiteit. We hebben de wetenschap nodig om de aannames die we hebben te onderzoeken en te onderbouwen. De moderne ouder vraagt om helderheid, impliciet of expliciet. Als je luistert naar de moderne ouders dan merk je: daar heerst latente ontevredenheid omdat de dingen onduidelijk zijn.

Wat raad je de scholen aan?

Zorg dat je de kwaliteit van de school inzichtelijk hebt en hoe je kunt aanwijzen hoe je daar op een ontwikkelende zin positieve manier aan de slag bent gegaan. Dat is een positieve manier van handelen. Deze staat t.o.v. je laten verrassen door de inspectie waardoor je je overvallen voelt. Door met kwaliteitszorg aan de slag te gaan laat je je niet meer verrassen maar sta je zelf aan het stuur om te constateren, héé, daar gaat het niet goed, daar moeten we wat aan doen, want dat weet je zelf allang, een proactieve houding. Daarvoor is nodig dat je overzicht hebt over alle aspecten. En daarmee wordt uiteindelijk de functie van schoolleider en intern begeleider echt volwassen, als sturenden in de organisatie.

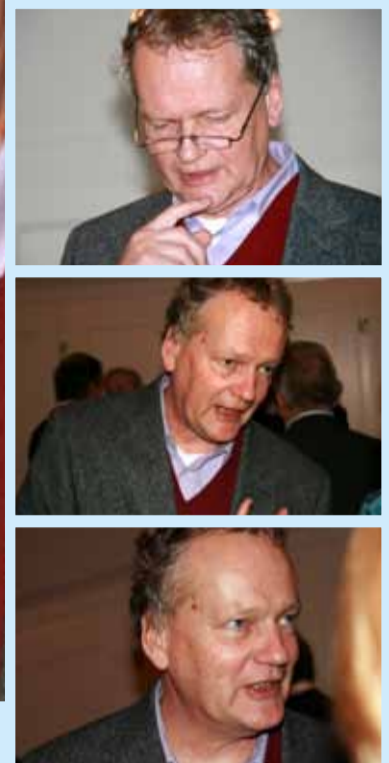
En welke rol speelt de Begeleidingsdienst voor vrijescholen hierin?

Een heel goed instrument hebben we daarvoor ter beschikking. Daarvan hebben verschillende scholen reeds kunnen profiteren. Het is ontwikkeld door Reinier Steinbuch, de Begeleidingsdienst voor vrijescholen en in samenwerking met de vrijeschool de IJssel in Zutphen. Het systeem analyseert alle werkprocessen in de school: hoe worden de perioden opgezet? Hoe worden de opbrengsten daarvan vastgesteld? Hoe ziet het traject leerlingenzorg eruit? Welke rol speelt de intern begeleider hierin? Is er eenduidigheid over het aannamebeleid, wie bewaakt het pestprotocol, de trendanalyses en dergelijke.

De scholen hebben in de naaste toekomst dus nog wel een slag te slaan. Wat zou jij de Begeleidingsdienst voor vrijescholen toewensen bij je vertrek?

De vraag is: hoe zorgen we ervoor dat ook in de toekomst binnen onze organisatie voldoende ontwikkeltijd beschikbaar blijft om dat te ontwikkelen wat vrijescholen van ons vragen. Dat is een prangende vraag geworden als gevolg van de nieuwe financiering. Ik juich de ontwikkeling toe dat er steeds weer scholen zijn die zich aanmelden als pilot voor ontwikkelprojecten. Zoals de schoolleider die zijn school zojuist spontaan aanbod voor het project hoogbegaafdheid. Zo ontstaan er samenwerkingsrelaties met win/win situaties; de scholen krijgen een passend antwoord op hun specifieke behoefte en de opbrengsten ervan kunnen door de begeleidingsdienst meegenomen worden naar andere scholen. Die kant moet het opgaan. Zo maak je elkaar binnen de schoolbeweging sterker. Daarin zie ik de Begeleidingsdienst een cruciale rol spelen.

Joke van der Meij

Een nieuw gezicht met nieuwe mogelijkheden

Volglijn, het leerlingvolgsysteem voor vrijescholen

Het **Leerlingvolgsysteem voor vrijescholen 'Volglijn'** is nu twee jaar beschikbaar wordt inmiddels door een groeiend aantal scholen gebruikt. Gedurende deze twee jaren zijn we vele ervaringen rijker geworden. Ervaringen die we opgedaan hebben aan de hand van reacties die vele leraren vanuit het gebruik aan ons gegeven hebben. Ook onze presentaties en gesprekken over de mogelijke toepassingen hebben ons op nieuwe ideeën gebracht. De tips, vragen en directe ervaringen van de gebruikers vormen de reden dat we binnenkort met een nieuwe versie uit gaan komen.

Het spreekt voor zich dat we deze nieuwe publicatie grondig hebben voorbereid. Het is een uitgave geworden die door de Volglijngebruiker als nieuw én als bekend zal worden ervaren.

Nieuw omdat de gehele lay-out een ander gezicht heeft gekregen. De schermopbouw is helder en overzichtelijk gemaakt waardoor de applicatie gebruiksvriendelijker is geworden. Maar ook de inhoud kent een aantal nieuwe mogelijkheden die verderop in dit artikel besproken worden.

Bekend, omdat de werkwijze vergelijkbaar is met de oude applicatie. Een volglijngebruiker kan na een kort experiment meteen met de nieuwe applicatie aan de slag. Wat zijn de veranderingen en aanpassingen die we in het komende schooljaar mogen verwachten?

- Per 1 februari 2010 is de nieuwe volledig *webbased* versie van het LOVS beschikbaar.
- Na twee jaar van ontwikkeling, gebruik en aanpassing wordt het mogelijk de abonnementsprijs te verlagen van €16,- naar €12,- per leerling per jaar. Een vast deel van dit bedrag wordt jaarlijks gebruikt om nieuwe wensen van de scholen in te vullen. *Op deze manier komen de kosten van de vernieuwingen niet ten laste van de scholen.*

De volgende **inhouden** zijn toegevoegd:

- 1 Het Leerlingvolgsysteem van de kleuters zoals dat aan het einde van het vorig schooljaar is uitgekomen.
- 2 De kijkwijzers handschrift.

De volgende **functies** zijn toegevoegd:

1 Digitaal portfolio per leerling maken.

In dit digitaal portfolio kunnen foto's van het werk van kinderen en documenten worden opgenomen zodat er een totaalbeeld van de ontwikkeling van de kinderen van kleuterklas tot en met klas 6 (wellicht later ook in de bovenbouw) geschetst kan worden.

2 Individuele leerlijnen ontwerpen.

Meer en meer wordt het belangrijk om individuele leerlijnen aan leerlingen te koppelen. Individuele leerlijnen moeten dus ook individueel te volgen zijn.

Aan iedere leerling kunnen periodedoelen en/of kijkwijzers gekoppeld worden.

Deze persoonlijke leerlijnen kunnen gevormd worden aan de hand van de in het systeem aanwezige doelen. Een leerkracht kan echter ook eigen doelen formuleren voor deze leerlijnen.

3 Eigen ruimte voor vakleerkrachten.

Vakleerkrachten krijgen een eigen gebied binnen het leerlingvolgsysteem.

4 Groeps (handelings-) plannen maken.

Het wordt mogelijk om binnen het systeem individuele- maar ook groepsplannen te maken en bij te houden.

5 Koppelen van doelen aan het ontwerpdeel van het logboek.

Hierdoor wordt het systeem geschikt om het eigen onderwijs voor te bereiden en te ontwerpen. In dit eigen ontwerp kunnen afbeeldingen worden opgenomen.

6 Foto's plakken

In de leerling-verslagen zijn de inhoudvelden eveneens geschikt voor tekst met opmaak en plakken van foto's

7 Export van alle rapporten naar PDF, Excel en/of Word.

Hierdoor wordt het mogelijk de verslagen een eigen gezicht te geven; een wens van vele gebruikers.

8 Cito-tabellen

De CITO-tabellen van de door de SBD geselecteerde, landelijk genormeerde toetsen worden in het LOVS opgenomen. Dit maakt het mogelijk om de CITO toetsen op de gebruikelijke manier in te vullen en weer te geven in grafieken met de bekende bandbreedte. Een leerkracht hoeft dan alleen het aantal goed in te vullen en de rest wordt automatisch opgehaald uit de CITO tabellen.

9 In het nieuwe schooljaar wordt het systeem een volwaardig administratiesysteem.

Gebruikersforum

Tot slot zullen we na de invoering van het vernieuwde LOVS een gebruikersforum starten waarin gesprekken en uitwisseling plaats zullen vinden over de toepassingen. Alle aanwijzingen, vragen en tips worden

meegenomen in een prioriteitenlijst die door het gebruikersforum wordt opgesteld. Dit biedt de garantie dat het systeem zich blijft ontwikkelen.

Wij zijn er van overtuigd dat we met het vernieuwde LOVS een product op de vrijeschool-markt zetten dat qua functionaliteit, prijsstelling en continuïteit voldoet aan de wensen van de scholen. Voor degenen die Volglijn al gebruiken, zijn de nieuwe mogelijkheden een welkome aanvulling; voor degenen die dit systeem nog niet gebruiken kunnen de vernieuwingen een stimulans zijn zich aan te sluiten bij de scholen die Volglijn al gebruiken.

*Finishing Touch Software Services BV,
Wim Bertens
Begeleidingsdienst voor vrijescholen,
Paul van Meurs*

Ontwerpen van lessen en bijhouden van het logboek

Ontwerpen bijhouden van een persoonlijke leerlijn

Staatssecretaris Sharon Dijksma

Sharon Dijksma over de overgang van kleuterbouw naar eerste klas:

“Standaardregels vanuit het rijk kunnen de professionele inschatting in de weg staan.”

Staatssecretaris Dijksma: “Er bestaat geen landelijke richtlijn voor het laten overgaan van kinderen van de ene naar de andere groep. Scholen volgen daarin hun eigen beleid. Sommige scholen hanteren nog wel het jarig zijn voor of na 1 oktober als richtlijn om te bepalen of een kind wel of niet naar groep 3 gaat. Andere scholen hanteren 1 januari als richtlijn. Weer andere scholen kiezen ervoor om de beslissing vlak voor de zomervakantie te laten plaatsvinden omdat de ontwikkeling van het kind in die leeftijd soms sprongsgewijs gaat. Het is aan de school om het kind in een volgende groep te plaatsen als het kind daaraan toe is. Het oordeel van de leerkracht weegt daarbij uiteraard zwaar.”

(...) Het ligt dus echt aan de professionele inschatting van de leerkracht en de wijze waarop hij of zij zich bij twijfel vanuit diverse invalshoeken laat informeren. Standaardregels vanuit het rijk kunnen deze professionele inschatting in de weg staan. Het is wel van groot belang dat leerkrachten voldoende toegerust zijn om een dergelijke professionele inschatting te maken. Het aan de aanbieders van opleidingen en nascholing om dit op te pakken en leerkrachten te ondersteunen.”

Sharon Dijksma, staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap in antwoord op vragen van het kamerlid van Dijk in mei 2009 n.a.v. het artikel *Kleuters op school opgejaagd* in het AD.

(zie voor overige vragen en antwoorden: www.minocw.nl/documenten)

Oproep voor remedial teachers

In februari 2010 start de Begeleidingsdienst voor vrijescholen voor de tweede keer een ONL-opleiding voor behandeling van ernstige dyslexie voor de verzekering.

Remedial teachers met een diploma Master SEN, remedial teaching post-HBO of met veel ervaring en aanvullende cursussen zijn welkom, net als orthopedagogen. Na deze opleiding kom je in aanmerking om voor de verzekering kinderen met ernstige dyslexie te behandelen.

De cursus wordt gegeven op twee hele dagen en vervolgens een paar ochtenden om te verdiepen en ervaringen uit te wisselen. Voor remedial teachers die ver van Driebergen wonen (Groningen, Limburg) kunnen we bemiddelen om de cursus in de regio te volgen.

Aanmelding: schriftelijk met vermelding van opleiding en ervaring bij de Begeleidingsdienst voor vrijescholen. Informatie, ook over de kosten en verdiensten: Elsbeth Schouten, Gea Weeren

COLOFON

de Begeleider: is een uitgave van de Begeleidingsdienst voor vrijescholen en verschijnt 3 maal per jaar

Redactieadres: Begeleidingsdienst voor vrijescholen, Hoofdstraat 14-b, 3972 LA Driebergen. Tel. 0343524090.

Vormgeving: Case Communicatie, Ede

www.vrijescholen.com

Vraag en antwoord

Dyslexie en de zorgverzekering

Elsbeth schouten

In onze rubriek vraag en antwoord behandelen we deze keer veel gestelde vragen over dyslexie en de zorgverzekering.

Klopt het dat in 2010 ook oudere kinderen met dyslexie in aanmerking komen voor vergoeding door de verzekering?

Ja. Sinds 2009 kan een diagnostisch onderzoek naar dyslexie worden vergoed door de zorgverzekering. De regeling is geldig voor kinderen die zijn geboren na 01-01-2001 of die zijn geboren in 2000 maar dan moet het onderzoek plaatsvinden voor hun verjaardag in het lopende kalenderjaar. Vanaf 2010 kunnen leerlingen uit klas 4 dus al in aanmerking komen voor deze regeling, het onderzoek moet wel voor hun tiende verjaardag worden afgenomen.

Wanneer krijg je de vergoeding voor een onderzoek?

Er zijn voorwaarden voor opgesteld: er moet een vermoeden zijn dat er sprake is van ernstige dyslexie. Daarvoor is het nodig dat de school een intensief voortraject heeft gevolgd waarin deskundige hulp is gegeven aan het kind. Er moet daarnaast intensief (dagelijks) zijn geoefend. Wanneer ondanks deze extra zorg een ernstige achterstand is blijven bestaan, dan kan de leerling in aanmerking komen voor vergoeding van een psycho-diagnostisch onderzoek naar dyslexie. Blijkt bij dat onderzoek dat er inderdaad sprake is van ernstige enkelvoudige dyslexie, dan wordt ook de behandeling vergoed.

Hoe verloopt de behandeling?

De behandeling kan onder schooltijd worden gegeven, de Begeleidingsdienst voor vrijescholen heeft hiervoor remedial teachers opgeleid. De behandelaar is een professional op het gebied van de remedial teaching, er wordt gewerkt volgens een vastgestelde methode en er wordt samengewerkt met de school. Een behandeling wordt wekelijks gegeven, individueel, en duurt (afhankelijk van de voortgang) doorgaans tussen de 12 maanden en 18 maanden. Op school en thuis wordt daarnaast gericht geoefend, de ouders krijgen materiaal mee.

Wat is de rol van de Begeleidingsdienst voor vrijescholen hierin?

De Begeleidingsdienst is aangesloten bij ONL, een coöperatie van onderwijsadviesbureaus die de behandeling en de diagnose op professionele manier aanbieden. Schoolpsychologen van de Begeleidingsdienst voor vrijescholen die aan de eisen van de verzekering voldoen hebben de eindverantwoordelijkheid over de diagnostiek en de behandeling. De Begeleidingsdienst regelt de behandelaars en doet het onderzoek.

Hoe gaat het met aanvragen van zo'n onderzoek?

De ouders vragen het onderzoek aan, maar dat verloopt via de intern begeleider van de school. Op onze website vindt u meer informatie en kunt u de aanvraagformulieren downloaden. Inmiddels zijn de eerste behandelingen op de vrijescholen al gestart.

www.vrijescholen.com

www.onderwijszorgnederland.nl

